

Lucyna Sadzikowska

AUTOREFERAT

Załącznik do wniosku z dnia 29 kwietnia 2019 roku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo

1. Imię i nazwisko: Lucyna Sadzikowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

28.05.2004 – magister filologii polskiej, Uniwersytet Śląski w Katowicach, na podstawie pracy magisterskiej *Wizerunek kobiety w „Motorach” Emila Zegadłowicza*, promotor: prof. zw. dr hab. Aleksander Wilkoń, recenzent: prof. zw. dr hab. Włodzimierz Wójcik

29.10.2013 – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, Uniwersytet Śląski w Katowicach, na podstawie rozprawy doktorskiej *Nurt mistycyzujący w pisarstwie Gustawa Morcinka. Od „Listów spod morwy” do „Siedmiu zegarków kopidola Joachima Rybki”*, promotor: prof. zw. dr hab. Krystyna Heska-Kwaśniewicz, recenzenci: ks. prof. zw. dr hab. Jerzy Szymik, dr hab. prof. UW r Małgorzata Łoboz

9.12.2016 – dyplom Master of Business Administration z wyróżnieniem, Gdańska Fundacja Kształcenia Menedżerów i Uniwersytet Śląski w Katowicach, na podstawie projektu dyplomowego MBA *Związek uczelni śląskich „Academia Silesiana” – studium przypadku*, promotor: Wojciech Szabunio, radca prawny

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Od 01.12.2016 – adiunkt, Zakład Kultury Czytelniczej i Informacyjnej, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Od roku akad. 2013/14 do semestru zimowego roku akad. 2016/17 – pracownik nieetatowy, Instytut Nauk o Literaturze im. I. Opackiego, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach (zajęcia z dziennikarstwa w Internecie i retoryki dziennikarskiej)

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2017 r., poz. 1789)

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

monografia *Listy z lagrów i więzień. 1939–1945. Wybrane zagadnienia*

b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Lucyna Sadzikowska, *Listy z lagrów i więzień. 1939–1945. Wybrane zagadnienia*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2019, s. 322 + 8 s. wklejki, ISBN: 978-83-8099-059-3 (wersja drukowana), 978-83-8099-060-9 (wersja elektroniczna), recenzenci wydawniczy: prof. zw. dr hab. Dorota Heck (Uniwersytet Wrocławski), prof. dr hab. Dariusz Kulesza (Uniwersytet w Białymstoku)

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

W monografii *Listy z lagrów i więzień. 1939–1945. Wybrane zagadnienia* przedstawiłam wyniki badań nad korespondencją ofiar niemieckiego systemu obozów koncentracyjnych (takich jak: Ravensbrück, Majdanek, Buchenwald czy Auschwitz) oraz więzień (np. Alt-Moabit). Przebadany materiał składa się z polskojęzycznych listów dotychczas już opublikowanych (edytorami są członkowie rodzin więźniów lub badacze tematyki), a także z korespondencji rękopiśmiennej, którą opracowałam edytorsko (lagrowe listy więźnia Franciszka Ogona). Treść badanego materiału zawiera odwołania do sfery *sacrum* oraz wyraźne sugestie, że piszący listy byli osobami wierzącymi – duchownymi lub świeckimi.

Skupiłam się na opisie i kodyfikacji listu obozowo-więziennego w jego aspekcie teoretyczno-praktycznym. Najważniejszym przyjętym ograniczeniem są ramy czasowe

analizowanego materiału, wyznaczone odpowiednio przez początek i koniec drugiej wojny światowej. Opisywane w książce listy pochodzą z lat 1939–1945 i powstawały w różnych obozach koncentracyjnych w Polsce i innych krajach Europy. Starłam się wydobyć literackość listów z kilkudziesięciu analizowanych zespołów (jako zespół pojmuję zarówno blok kilkunastu i więcej listów, a także pojedyncze jednostki listowe; materiał poddany analizie został opublikowany, dokumentem archiwalnym jest dotychczas w całości niewydana korespondencja Franciszka Ogona).

W badaniach nad zebrany materiałem najważniejsza okazała się kategoria pamięci, szczególnie pamięci prywatnej, nie zawsze tożsamej z oficjalnymi danymi i obrazem historycznym.

Nadrzędnym celem pracy było przestudiowanie tematu w jak najszerszym kontekście, problematyka ta determinuje bowiem wielopłaszczyznową analizę listów. Zagadnienie dotyczące lagrowej korespondencji oficjalnej i nieoficjalnej samo w sobie jest rozległe, a zarazem trudne do uchwycenia i eksplikacji. Wykracza ono poza horyzont teoretycznoliterackich ustaleń i wchodzi w obszar innych dyscyplin naukowych, takich jak: psychologia, socjologia, teologia, historia, a także wymaga uwzględnienia światopoglądu korespondentów, szczególnie ich doświadczenia religijnego. Problematyka epistolografii obozowej i więziennej w latach 1939–1945 była w polskich pracach historyczno- i krytycznoliterackich pomijana, marginalizowana, jedynie kilku badaczy ją zasygnalizowało.

W badaniach nad oficjalną i nieoficjalną korespondencją lagrową i więzienną zainteresował mnie najbardziej światopogląd nadawców i odbiorców tego dialogu korespondencyjnego. Wypływa on z kilku czynników, które mają źródło w biografii więźniów. Są nimi: doświadczenie piekła obozowego, znajomość nauki Kościoła katolickiego, uczucia rodzicielskie oraz małżeńskie. Wydaje się, że trwanie w wojennym pandemonium oraz – używając określenia Tadeusza Borowskiego – swoista „dojrzałość do pieca krematoryjnego” w szczególny sposób predysponowały autorów listów do dawania świadectwa „epoki drutów kolczastych”.

Celem monografii jest, po pierwsze, próba wyznaczenia kierunku myślenia o lagrowej epistolografii, uwzględniająca nie tylko odkrywanie nowych aspektów obozowego sensu życia, lecz także pokazanie sposobu widzenia świata, człowieka, śmierci, moralności, dobra i zła z perspektywy konkretnej jednostki. Po drugie, skoncentrowanie problematyki wokół udzielenia odpowiedzi na podstawowe pytanie: o rolę, jaką w lagrach odgrywała oficjalna i nieoficjalna korespondencja. Badacze problematyki zachowań ludzkich w sytuacji obozu

koncentracyjnego zwracają uwagę na dwie możliwości: utratę wiary albo jej odzyskanie i pogłębienie. W przypadku dotychczas opublikowanej korespondencji oficjalnej mamy do czynienia z tym drugim aspektem. Głęboko etyczny i religijny wymiar listów można więc uznać za ich główny temat. Wartość badanej korespondencji staje się szczególnie widoczna, gdy przeciwstawi się ją dużo staranniej napisanej i przemyślanej literaturze, która nieraz absolutyzowała zwątpienie, preferowała postawy katastroficzne, ale wymagała przy tym dogłębnego namysłu intelektualnego.

Dokumenty osobiste potrafią uchwycić, fundamentalną w humanistyce, perspektywę indywidualną. Czytanie opublikowanych, unikatowych zasobów źródłowych – listów obozowych i więziennych – ściśle wiąże się z badaniami nad polskim dziedzictwem kulturowym. Wydaje się zatem, że współcześnie najbardziej wyrazistym nurtem prezentacji perspektywy historiograficzno-epistolograficznej zagadnienia oficjalnych i nieoficjalnych listów obozowych powinno stać się wydobywanie i prezentowanie źródeł pochodzących ze zbiorów prywatnych, a następnie odnoszenie ich do perspektywy indywidualnej, autentycznej osób dotkniętych syndromem poobozowym. Może być ono realizowane na płaszczyźnie neutralnego przybliżania i opisywania konkretnych losów Polaków w ich ludzkim, tragicznym wymiarze (śmierć z wycieńczenia lub w komorze gazowej itd.). Narracja dotycząca korespondencji obozowej unika natrętnej ideologizacji tematu czy uwypuklania obowiązujących ścieżek interpretacyjnych. Za to może służyć w wychowaniu do pokoju (bardziej rozpowszechnionym jako „wychowanie dla pokoju”).

Można stwierdzić, że listy – efekt dynamicznej relacji pomiędzy sytuacją egzystencjalną i historyczną a aktem pisania – przedstawiają wielowymiarowy portret więźniów i adresatów ich listów. Obozowa korespondencja oficjalna, choć może stanowić jaskrawy przykład krępowania swobody wypowiedzi nadawcy przez cenzurę, jest pełna serdeczności. Listy oficjalne i grypsy mają pewne szyfry (np. szyfr oparty na zastąpieniu liter odpowiadającymi im liczbami; innym sposobem szyfrowania wiadomości okazały się teksty *Czerwonego sztandaru* i *Psalmu 91*) czytelne dla członków rodziny (odbiorców), nieczytelne dla cenzora. Jednak nawet w zaszyfrowanych listach nie ma informacji o sytuacji życiowej więźnia. Adresat i nadawca zmuszeni byli współtworzyć dialog korespondencyjny według określonych reguł: tych narzuconych przez cenzora i przez samych siebie, by na przykład nie martwić bliskich.

Znalazła się w tej korespondencji, poza pytaniami dotyczącymi spraw bieżących i ważnych z punktu widzenia jednostkowych losów konkretnej rodziny, ale i ważkich z szerszej, historycznej i dziejowej perspektywy, zgoda na życie, życie w przedśionku piekła.

Stefania Skwarczyńska w *Teorii listu* twierdziła, że to z życia list „czerpie soki” i na jego usługach się znajduje. Z listów obozowych i więziennych można by wyprowadzić przeciwne stwierdzenie: to z nich życie „czerpało soki”.

O ile wszelkie dane statystyczne dotyczące organizacji obozów koncentracyjnych, życia w nich itd. zostały już, jak się wydaje, dogłębnie i starannie przeanalizowane i opisane, a literackie wspomnienia zidentyfikowane i odsłonięte, o tyle epistolografia obozowa więźniów wydaje się wciąż niekompletna i nierozpoznana. Mam tu na myśli liczną reprezentację zespołów listowych, które przechowywane są w prywatnych, najczęściej rodzinnych archiwach. Bardzo dużo wiadomo, za sprawą dotychczas opublikowanych zespołów korespondencji byłych więźniów, m.in. o wewnętrznych i zindywidualizowanych mechanizmach pozwalających im przetrwać gehennę obozu koncentracyjnego. I choć wiedza, jaką współcześnie dysponujemy na temat fabryk śmierci, okazuje się pełna, to podkreślić jednak należy, że dokładna znajomość faktów nie jest bynajmniej równoznaczna z empatią, doświadczeniem i zrozumieniem. Interesujące i ciągle potrzebne są dokumenty, które powstawały w ówczesnych sytuacjach obozowych, te, na których dystans czasowy nie odcisnął piętna (powstały „na gorąco”, w ówczesnym czasie i realiach). Wyznania więźniów, które zarejestrowano i spisano po wyzwoleniu obozów, nie wyczerpują zagadnienia, lecz jedynie mnożą pytania i sygnalizują potrzebę innej perspektywy. Wolno przyjąć, że – w przeciwieństwie do wspomnień – listy pisane zza drutów kolczastych są bezcennymi, ponieważ autentycznymi narzędziami rejestracji rzeczywistości przez świadków zniewolenia. Bezbłędnie uwieczniono w nich – w miarę możliwości wykorzystując, w niektórych przypadkach szyfr komunikacyjny w celu zmylenia cenzury obozowej – upadek wartości, ale też heroiczne akty odwagi i bohaterstwa. Listy zaświadczały o prawdzie, pełniły funkcję informacyjną. W kolejnych rozdziałach monografii poruszam zagadnienia związane z autentyzmem postaci i przeżyć, moralnością czasów wojny, odwróceniem Dekalogu, a także z wpływem sytuacji granicznych na zachowania ludzkie. Wymienione kwestie stały się również centralnym ogniwem refleksji o człowieku i jego istnieniu w świecie podjętej w opublikowanej przeze mnie monografii *Szukanie kluczy. O literaturze poobozowej Gustawa Morcinka* z 2017 roku.

Listy więźniów z obozów koncentracyjnych są często kluczem do całej biografii uwięzionych. Nim obozowe listy stały się materiałem przygotowanym do publikacji, były częścią życia: najpierw samego piszącego, potem adresatów, edytora, a także czytającego. Ich najważniejszym celem jest pozostawienie śladu. Żywię bowiem przekonanie, że „ekshumowane” listy więźniów z najtragiczniejszego etapu ich życia to jeden z wielu głosów, które dochodzą do naszych czasów, by czytającego poruszyć i skłonić do refleksji.

Etyczna, religijna i historyczna rola badania korespondencji lagrowej i więziennej została w książce rozszerzona o perspektywę filologiczną, odwołującą się do genealogii i badania topiki oraz hermeneutyki analizowanego materiału.

W części otwierającej książkę zawarłam informacje dotyczące ewolucji listu jako gatunku. Starłam się dać w miarę pełny obraz przeobrażeń listu, różnorodnych stanowisk kolejnych szkół metodologicznych oraz podejmowanych przez ich przedstawicieli strategii badawczych. Zastanawiałam się nad kwestią literackości listów obozowych i więziennych. Jako podstawę i punkt odniesienia dla próby omówienia tematyki listu obozowego i więziennego przyjąłam ustalenia Stefanii Skwarczyńskiej. Paradoksalność ontologii listu oddaje komplikacje związane z przemieszczaniem tego, co praktyczne, w rejon tego, co literackie. I na odwrót. Związek listu z życiem w kontekście korespondencji obozowej i więziennej wydaje się wyraźny i oczywisty.

W drugiej części skodyfikowałam i opisałam oficjalną korespondencję obozową i więzienną. Wskazałam wspólne punkty, sprawy i tematy w listach oficjalnych słanych przez więźniów kilku obozów koncentracyjnych i więzień. Starłam się udowodnić, że choć każda analizowana korespondencja obozowa pobrzmiewa odmienną nutą ze względu na postać więźnia – nadawcy, to nie brakuje w niej kwestii zbieżnych: ich zwartość narracyjna, wewnętrzna struktura, sieć wzajemnych, chronologicznie po sobie następujących informacji. Uwypukliłam semantyczną oraz kompozycyjną integrację oddzielnych – wydawać by się mogło – jednostek. Podkreślić należy, że listy te (podobnie jak nieoficjalna korespondencja) mogą funkcjonować osobno, rozdzielnie, jako mikroskopijne całości. Wynika to najprawdopodobniej ze świadomości piszącego, który przewidywał, że wybrane listy dotrzeć do adresata nie musiały. Utrudnień upatrywać należy po stronie cenzora obozowego.

W części poświęconej nieoficjalnej korespondencji obozowej i więziennej oglądowi poddałam grypsy, listy tajne i lewe (listy więźniarek z Ravensbrück, które wysyłano zwykłą pocztą; przez pewien czas równoległe z tajną korespondencją zawartą w kopertach). Listy tajne służyły więźniarkom obozu w Ravensbrück do przekazywania rodzinie informacje

o eksperymentach medycznych, jakich dokonywano na młodych kobietach uwięzionych za drutami kolczastymi.

Książkę zamyka zakończenie, które jest próbą zaprezentowania – napisanych tuż po wojnie – listów literackich Gustawa Morcinka (*Listy spod morwy (Sachsenhausen-Dachau)* oraz *Listy z mojego Rzymu*) jako swoistego dopełnienia oficjalnej i nieoficjalnej korespondencji obozowej i więziennej. Listy literackie odzwierciedlają przeżycia pisarza związane ze świadomością ocalenia z obozowego piekła. *Listy spod morwy* stanowią jedno z najcenniejszych świadectw tamtego czasu. Mogą być one elementem interesującym i uzupełniającym lekturę korespondencji oficjalnej i nieoficjalnej więźniów obozów koncentracyjnych. Wypełniają, dopowiadają, jednym słowem – dają całościowy obraz egzystowania w przedśionku piekła. Listy literackie i nieliterackie Gustawa Morcinka pozwalają ujrzeć prawdę, nie są pisarską kreacją. Praca nad nimi przygotowała mnie do podjęcia tematu lagrowej i więziennej korespondencji.

Na aneks składają się niepublikowane dotychczas w całości oficjalne listy obozowe Franciszka Ogona oraz wywiad, który przeprowadziłam z Alojzym Frosem, uczestnikiem kampanii wrześniowej, żołnierzem Armii Krajowej, więźniem obozów koncentracyjnych w Auschwitz-Birkenau (nr obozowy 136223), Sachsenhausen oraz Buchenwaldzie, a także – prywatnie – krewnym Franciszka Ogona. Materiał zamieszczony w aneksie ma dla mnie szczególną wartość. Praca nad listami Gustawa Morcinka oraz Franciszka Ogona i one same, a także spotkanie z Alojzym Frosem to niezwykle doświadczenie, które wprawdzie zrodziło, a potem tylko podsyciło moje zainteresowanie badawcze korespondencją obozową i więzienną.

Warto podkreślić, że w środowisku całkowitego zdegradowania wartości listy są nieocenionym komentarzem, stanowią dowód istnienia czegoś więcej – międzyludzkiej solidarności, miłości, niezwyklej jak na tamte czasy wiary w powrót do „normalności”.

W korespondencji lagrowej i więziennej można dostrzec ślad zabiegu osławiania sprzeczności, wobec których stanęli ludzie, gdy zatarte zostały granice podstawowych kategorii antropologicznych. W książce starałam się wyeksponować fakt, że do ostatnich dni życia utrzymywanie dialogu korespondencyjnego było dla więźniów imperatywem kategorycznym, wewnętrzną potrzebą, która czasami przybierała kształt rozrachunku, spowiedzi generalnej, wyznania miłości, testamentu czy projekcji planów na przyszłość. Listy obozowe, które były wołaniem o pomoc, przestrzegają, że nie wszystkiemu można zaradzić czy przeciwstawić się (nadawcy i odbiorcy listów obozowych mieli tego wręcz fizyczną

świadomość), ale warto poszukiwać w życiu medium, dzięki któremu możliwe będzie ocalenie. Powtórzę jeszcze raz: list to akt życia.

5a. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Wśród pozostałych osiągnięć naukowych najważniejsza jest monografia *Szukanie kluczy. O literaturze poobozowej Gustawa Morcinka* opublikowana w 2017 roku (Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice), która jest zmienioną wersją dysertacji doktorskiej. Przyjrzałam się bliżej literaturze Gustawa Morcinka, która powstała tuż po doświadczeniach z Dachau i na długo po nich, aby zasugerować czytelnikowi, że pisarstwo autora *Wyrąbanego chodnika* zostało naznaczone, inaczej niż na ogół się sądzi, nie tylko przez Śląsk. Zostało „zwęglone” przede wszystkim przez obozy. Książka została zauważona przez recenzentów i krytyków literackich, doczekała się kilku pozytywnych głosów ze strony środowiska akademickiego.

W 2016 roku wraz z prof. zw. dr hab. Krystyną Heską-Kwaśniewicz opracowałam edytorsko listy Gustawa Morcinka do siostry Teresy, które pisarz wysyłał z obozu koncentracyjnego w Dachau (*Listy z Dachau. Gustaw Morcinek do siostry Teresy Morcinek*. Wstęp i oprac. K. Heska-Kwaśniewicz, L. Sadzikowska. Z oryginału niem. tłum. M. Szalonek. Katowice 2016, ss. 136). W 2017 roku *Listy z Dachau. Gustaw Morcinek do siostry Teresy Morcinek* zostały nominowane do Nagród Historycznych „Polityki” w kategorii wydawnictw źródłowych.

Wraz z moją promotorką przygotowałam pracę dotyczącą działalności poselskiej Gustawa Morcinka. Książka jest w redakcji wydawniczej (recenzenci: prof. dr hab. Jacek Kolbuszewski i dr Cecylia Kuta).

W wyniku realizacji projektu badawczego poświęconego roli książki w życiu więźniów obozów koncentracyjnych planuję opublikować zbiór artykułów, które przyczynią się do rozwoju i wzbogacenia dotychczasowego stanu badań dotyczących terapeutycznej roli czytelnictwa w warunkach zagrożenia życia. Prowadzone przeze mnie badania stanowią uzupełnienie recepcji w światowej refleksji bibliologicznej.

W 2018 roku złożyłam wniosek pt. *Edycja krytyczna listów i piśmiennych materiałów archiwalnych więźniarek z Ravensbrück* do konkursu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki od 2016 roku – Dziedzictwo narodowe. Zasadniczym celem wnioskowanego projektu jest naukowe opracowanie unikatowego zasobu źródłowego,

istotnego dla polskiego dziedzictwa kulturowego, jego ochrona, upowszechnienie i włączenie do żywej tradycji kultury narodowej. Materiałową podstawą badań są teksty autorstwa więźniarek obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Objętość materiałów wymagać będzie kilkuletniego okresu pracy o charakterze inwentaryzacyjnym, a także szczegółowego opracowania. Planowane publikacje, w moim zamierzeniu, mają stanowić największe tego typu krytyczne opracowanie zespołu korespondencji z i do obozu koncentracyjnego. Planowana edycja materiału będzie pierwszą, bazującą na kompleksowej podstawie źródłowej, zatem umożliwiającą wieloaspektowe badania edytorskie i literaturoznawcze. Celem projektu jest zinwentaryzowanie, opracowanie i opatrzenie aparatem krytycznym, historyczno-filologicznym oraz publikacja zespołu listów, dokumentów, a także zachowanych grypsów więźniarek obozu w Ravensbrück. Niepublikowane listy i grypsy więźniarek tego obozu znajdują się w zbiorach Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem” w Lublinie. W efekcie realizacji projektu mają zostać włączone do żywej tradycji kultury narodowej – w formie katalogu, edycji naukowej oraz w wersji elektronicznej zinwentaryzowanej na specjalnie dla projektu utworzonej stronie internetowej – listy i grypsy Krystyny Czyż (unikatowy i nieopracowany zbiór listów z i do obozu) oraz sióstr Płaskowickich. W literaturze naukowej dotyczącej obozów koncentracyjnych nie doceniono należycie znaczenia epistolografii, mimo iż w licznych relacjach i wspomnieniach zjawisko było dostrzegane i okazjonalnie opisywane. Także teoretycy kultury nie wprowadzali w obręb swoich rozważań implikacji rozwoju kultury w swoistych warunkach obozowych.

Planuję dalsze analizy korespondencji z okresu okupacji, których wymagają listy osadzonych w niemieckich więzieniach i obozach na terenie Generalnego Gubernatorstwa lub ziem włączonych do Rzeszy. Wraz z prof. zw. dr hab. Krystyną Heską-Kwaśniewicz rozpoczęłam pracę edytorską nad listami Józefa Kreta, które przesyłał z KL Auschwitz. W posiadaniu rodziny znajduje się kilka jego grypsów i brudnopisy listów żony, które tłumaczyła na język niemiecki Stella Horowitz. Kolejnym krokiem w realizacji projektu, który ma na celu publikację lagrowej korespondencji dotychczas przechowywanej w archiwach, będzie namysł nad grypsami i listami Zofii Kossak (znajdują się w teczce zatytułowanej *Delegatura Rządu na Kraj. Depozyt Władysława Bartoszewskiego: dokumenty, korespondencja i ulotki znalezione u Bartoszewskiego* w Instytucie Pamięci Narodowej w Warszawie).

W 2017 roku przeprowadziłam w Warszawie kilka wywiadów z ostatnimi żyjącymi świadkami historii – byłymi więźniarkami obozu KL Auschwitz-Birkenau (m.in. Alina Dąbrowska, Urszula Koperska, Elżbieta Podbielska, Janina Reklajtis). Wynikiem jednego ze spotkań jest opublikowany w „Narracjach o Zagładzie” wywiad („*Oni szli do lasu, po prostu do lasu...*” *Zagłada Żydów w KL Auschwitz-Birkenau we wspomnieniach Aliny Dąbrowskiej*).

Wszystkie moje pozostałe osiągnięcia naukowe mają wspólny mianownik, którym jest szeroko rozumiane zagadnienie czytelnictwa. Od 2018 roku kieruję projektem badawczym z Narodowego Centrum Nauki (nazwa konkursu: MINIATURA 2) *Rola czytelnictwa w wybranych obozach koncentracyjnych – zebranie materiałów źródłowych*.

Moje zainteresowania badawcze mieszczą się w kilku zasadniczych kręgach tematycznych. Do uzyskania stopnia doktora uwagę badawczą koncentrowałam przede wszystkim wokół zagadnień z zakresu tematyki śląskoznawczej, zwłaszcza w XX wieku, a także literatury rozumianej jako *locus theologicus*. Po doktoracie poszerzyłam zakres swoich zainteresowań. Prowadziłam badania nad kulturą czytelniczą i informacyjną (*Sila płynąca z książki: czytać, by (prze)trwać; Przeszłość i terażniejszość półrocznika „Dialogi Biblioteczne” (2008–2017)*) oraz książką ze szczególnym uwzględnieniem młodego odbiorcy i jego preferencji lekturowych (*Nowe propozycje lekturowe: powieść detektywistyczna w szkole podstawowej – o wybranych książkach słów kilka...*).

Podjęmowałam w swoich publikacjach tematy dotyczące analizy i interpretacji tekstów kultury (*Nadskawie. A literary anthology, that is a literary bouquet of flowers from the region Wadowice; Pamiątka, historia, tradycja rodzinna... „O Drogach kalwaryjskich, czyli książce do nabożeństwa służącej dla użytku pątników, Kalwaryę Zebrzydowską zwiedzających, z dodatkiem historii o cudownym obrazie Matki Boskiej, w bocznej kaplicy umieszczonym, oraz historii klasztoru i kościoła”*; „*Zwrot ku zwierzętom*” w prozie Gustawa Morcinka. *Rekonesans*), wielokulturowości („*Zebra*”, „*Opowieści spod oliwnego drzewa*” i „*Bahar znaczy wiosna*” jako *nowe propozycje lekturowe o wielokulturowości*; „*Cziribim cziribom. Cziribim bom bom bom...*” o *możliwej i potrzebnej lekcji wielokulturowości* – artykuł złożony do tomu jubileuszowego przygotowywanego w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UŚ), świata wartości dzieci i młodzieży (*Zuzanny Orlińskiej oczarowanie książkami; Gustawa Morcinka lekcja pisania literackich listów na przykładzie „Listów spod morwy” i „Listów z mojego Rzymu”*; „*Judasz z Monte Sicuro*” – *lekcja o moralności czasów wojny; Recenzować każdy może... Nieprofesjonalne świadectwa lektury literatury dla młodych odbiorców*).

Załącznik nr 2: Autoreferat (w języku polskim)

W ostatnich latach dużo uwagi poświęcam edycji źródeł historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem epistolografii. Równoległe do refleksji na temat miejsca i roli listów lagrowych w literaturze prowadzę studia dotyczące wykorzystania świadectw źródłowych w dydaktyce szkolnej. Włączenie tzw. historii życia w przestrzeń szkolnej dydaktyki okazało się skutecznym sposobem motywowania do czytania (*Sprawozdanie z seminarium „Nieoczekiwane powroty Gustawa Morcinka”*).

Kontynuuję zainteresowania naukowe związane z inspiracjami religijnymi w literaturze (*O literackości „Dzienniczka” św. Faustyny i pięknie obrazu Jezusa Miłosiernego; Między człowiekiem a Bogiem – inspiracje religijne w prozie Gustawa Morcinka*).

Za cenne doświadczenie badawcze w zakresie literatury dla niedorosłego odbiorcy uważam recenzowanie dla „Guliwera. Czasopisma o książce dla dziecka” nowości czytelnicznych, bacznie obserwowałam polski rynek wydawniczy i propozycje lekturowe kierowane dla najmłodszych czytelników. Staram się, by w większości moich prac ustalenia teoretyczne stanowiły punkt wyjścia do implikacji dydaktycznych. Swoimi spostrzeżeniami i uwagami dzielę się z nauczycielami podczas seminariów dydaktycznych. Uczestniczyłam w VII Konferencji Metodycznej dla Nauczycieli Polonistów, Historyków i Bibliotekarzy *Kreatorzy książek dla dzieci i młodzieży* w Cieszynie, wygłosiłam referat *Uczeń otwarty na czytanie. Kształtowanie postaw czytelnicznych* podczas konferencji zorganizowanej przez Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką w Katowicach oraz Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach w 2014 roku, a także wystąpiłam z prelekcją podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *(Przed)szkolne spotkania z lekturą* (wykaz krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych, w których brałam udział zawiera załącznik nr 4).

W sferze moich zainteresowań naukowych znajduje się również kwestia preferencji czytelnicznych dorosłego odbiorcy, a także monitorowania ośrodków, które tym zagadnieniem się zajmują (*Mapa współczesnych badań nad książką dziecięco-młodzieżową* w wielotomowej monografii literatury dla dzieci i młodzieży).

W kolejnym wyodrębnionym kręgu tematycznym mieści się opracowanie o charakterze hasła słownikowego. W związku z jubileuszem Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego przygotowałam biogram dyrektora – prof. Dariusza Pawelca.

Ponadto zostałam zaproszona do udziału w projekcie naukowym finansowanym ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego pt. *Panteon Górnos Śląski* (na podstawie

Załącznik nr 2: Autoreferat (w języku polskim)

umowy nr 3003/DLG/2018/10; rok rozpoczęcia: 2019). Jako wykonawca przygotowuję biogramy Jerzego Zielińskiego, Pawła Stellera, Tadeusza Kijonki i Antoniego Woryny.

5b. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska

Na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach prowadziłam wykłady i zajęcia ćwiczeniowe ze studentami kierunków: filologia polska; informacja naukowa i bibliotekoznawstwo; informacja w instytucjach e-społeczeństwa (m.in.: PR w kulturze, administracji i gospodarce, literatura dla dzieci i młodzieży, współczesna literatura powszechna, literatura europejska, piśmiennictwo polskie, literatura powszechna, dziennikarstwo w Internecie, specjalne grupy użytkowników, źródła informacji o książce dziecięco-młodzieżowej, edukacja medialna, metodyka pracy z czytelnikiem, organizacja pracy wydawniczej). W ostatnich latach prowadzę kurs dotyczący współczesnej literatury powszechnej, na którym przedmiotem badania są najnowsze powieści historyczne. W 2017 roku zostałam opiekunem roku na studiach stacjonarnych I stopnia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo.

Wraz z pozostałymi pracownikami Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ brałam udział w przygotowaniu kierunku studiów – architektura informacji.

Byłam recenzentką 6 prac licencjackich (kierunek komunikacja promocyjna i kryzysowa – Instytut Języka Polskiego im. Ireny Bajerowej UŚ; kierunek informacja naukowa i bibliotekoznawstwo – Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ).

Zajmuję się popularyzacją m.in. twórczości Gustawa Morcinka (zwłaszcza jego literatury poobozowej) oraz współczesnymi zagadnieniami dotyczącymi literatury dla dzieci i młodzieży (ze szczególnym uwzględnieniem tematu międzykulturowości w literaturze dla młodego odbiorcy). Brałam udział w spotkaniach autorskich i promocji książki *Listy z Dachau. Gustaw Morcinek do siostry Teresy Morcinek*: 27 kwietnia 2016 roku w Przystanku Historia Centrum Edukacyjnego IPN w Katowicach im. Henryka Sławika; 29 kwietnia 2016 roku w Muzeum im. Gustawa Morcinka w Skoczowie, a także 22 czerwca 2016 roku w Bibliotece Miejskiej w Cieszynie.

Na zaproszenie Biblioteki Regionalnej w Karwinie Oddział Literatury Polskiej uczestniczyłam w spotkaniu nt. książki *Szukanie kluczy. O literaturze poobozowej Gustawa Morcinka* w klubie dyskusyjnym biblioteki (6 marca 2018 roku). Uczestniczyłam w dyskusji panelowej połączonej z promocją monografii (15 marca 2018 roku). Wydarzenie zostało

Załącznik nr 2: Autoreferat (w języku polskim)

zorganizowane przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach oraz Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego.

W ramach Śląskiego Festiwalu Nauki KATOWICE 2017 zorganizowałam i prowadziłam warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej pt. *(Z)maluję coś z bandą Czarnej Julki*. Współorganizowałam z Centrum Studiów nad Dyskursami Zagłady spotkanie z dr Agnieszką Daukszą – autorką książki *Klub Auschwitz i inne kluby. Rwane opowieści przeżywców* (2016). Głównym tematem spotkania była druga wojna światowa oraz to, jak myśli o niej młode pokolenie i czego może się od „przeżywców” nauczyć. Wydarzenie adresowane było przede wszystkim do młodzieży zainteresowanej historią i literaturą wojenną, uczniów klas dziennikarskich i olimpijczyków (30 października 2017 roku, Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka). Moderowałam wraz z dr hab. Martą Tomczok otwarte seminarium *Wszyscy byliśmy szczurami* poświęcone zwierzętom w prozie Gustawa Morcinka (12 października 2017 roku, sala Rady Wydziału Filologicznego UŚ). Współorganizowałam z Kołem Infologów UŚ studencko-doktorancką konferencję pt. *Ludzie, idee, instytucje w przestrzeni biblioteczno-edukacyjnej* (20 listopada 2018 roku, Wydział Filologiczny UŚ). Pokłosiem konferencji będzie publikacja artykułów w numerze 4. „Nowej Biblioteki. Usługi, Technologie Informacyjne i Media” 2019, którego jestem redaktorem prowadzącym.

Uczestniczyłam w pracach komitetu organizującego IV konferencję (Katowice, styczeń 2017 roku) przygotowującą Narodowy Kongres Nauki w Warszawie. Zorganizowałam z Biurem Rektora UŚ, którym kieruję od września 2016 roku, posiedzenie Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich. Gospodarzem obrad był Uniwersytet Śląski (20 października 2017 roku).

W grudniu 2018 roku brałam udział w wyjeździe dydaktycznym w ramach programu Erasmus+ na Uniwersytet im. Aldo Moro w Bari.

Pełnię funkcję promotora pomocniczego w trwającym przewodzie doktorskim (Wydział Filologiczny, promotor główny: dr hab. Agnieszka Nęcka, tytuł pracy: *Ciężar (nie)pamięci. Dyskurs traumy w narracjach wojennych trzeciego pokolenia*).

Wchodzę w skład zespołów redakcji: „Narracje o Zagładzie” oraz „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”.

Od 2019 roku jestem członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Katowicach.

Załącznik nr 2: Autoreferat (w języku polskim)

Od kwietnia do listopada 2018 roku wchodziłam w skład jury w plebiscycie „(Nie)zwykłe kobiety – niezwykłe historie” – *Kobiety Śląska*. Od 2016 roku z ramienia Uniwersytetu Śląskiego (w związku z realizacją koncepcji społecznej odpowiedzialności uczelni) współtworzę, jako członek kapituły, Zespół Programu Grantowego Capgemini *Inwestujemy w dobre pomysły*.

Najdłużej, gdyż od 2016 roku, jestem członkiem kapituły zespołu konkursu „Wyróżnienia JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego” dla najlepszych studentów, doktorantów, słuchaczy Uniwersytetu Śląskiego Dzieci, Uniwersytetu Śląskiego Młodzieży, Uniwersytetu Śląskiego Maturzystów i Uniwersytetu Trzeciego Wieku Uniwersytetu Śląskiego.

Współpracuję z redakcjami „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” i „Śląska. Miesięcznika społeczno-kulturalnego” (np. *Gustawa Morcinka i Doroty Simonides epistolograficzny dwugłos o bogactwie śląskich powiarek. Rekonesans; Mówiło się: idziemy za las...: [wspomnienie Pani Elżbiety Gosi Firuzek o Gustawie Morcinku]*), a także z „Wierchami” (*Góry i historia... „Z dziejów Towarzystwa Tatrzańskiego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (1873–1950)”*).

W 2016 roku uhonorowano mnie Złotą Odznaką za Zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego. Za działalność naukową zostałam wyróżniona nagrodą II stopnia przyznaną przez Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w 2017 roku.

Reprezentuję Uniwersytet Śląski z grupy pozostałych nauczycieli akademickich w Radzie Związku pod nazwą „Uczelnie Śląskie” na kadencję 2016–2020 (uchwała Uniwersytetu Śląskiego z 30 stycznia 2018 roku). Jestem wiceprzewodniczącą Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Absolwentów Uniwersytetu Śląskiego (2014–2016 i 2017–2019). Jako członek Rady współpracuję z Fundacją Inicjatyw Akademickich Uniwersytetu Śląskiego Paideia.